

Наукові перспективи
Видавнича група

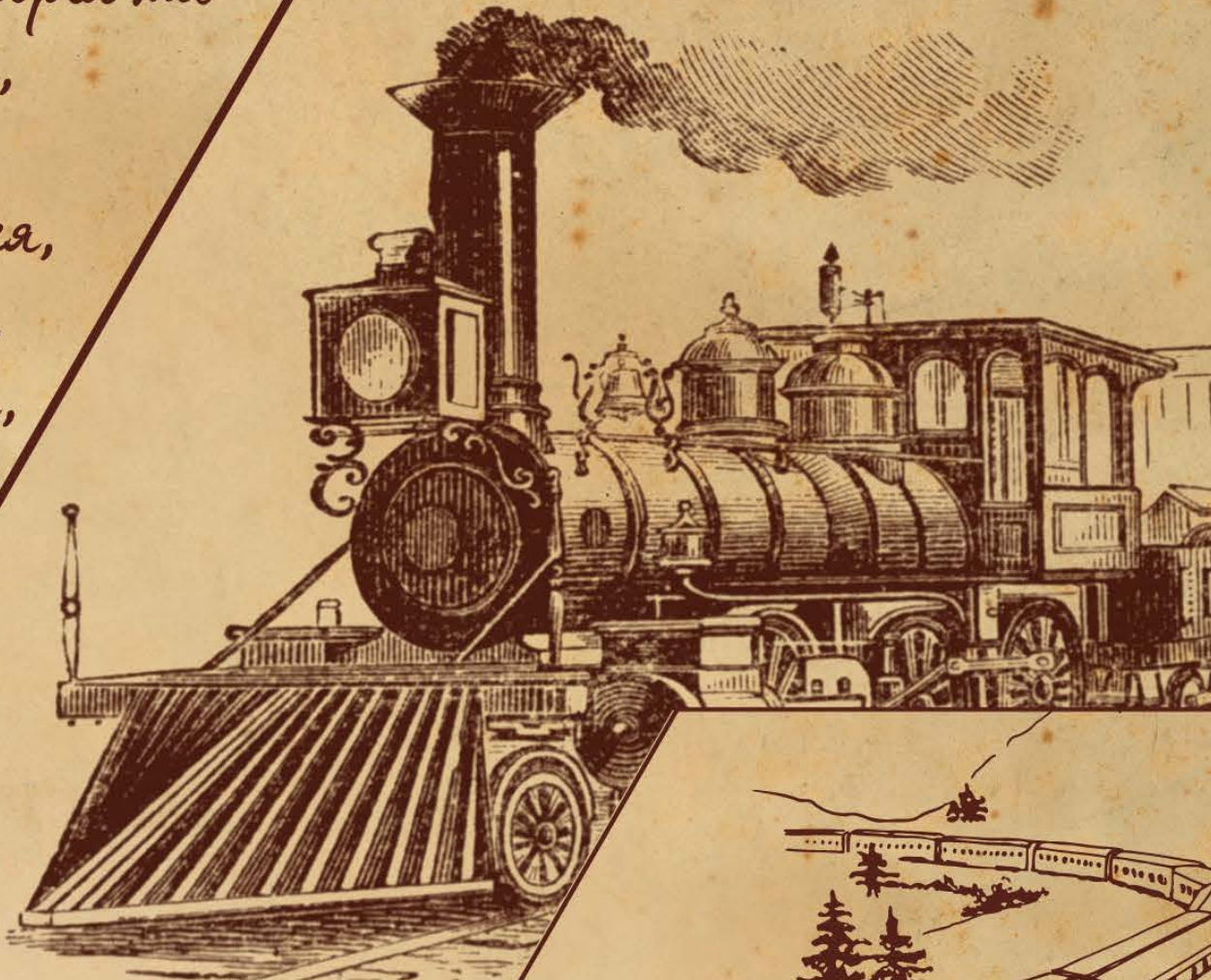

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ У СУЧАСНІЙ
НАУЦІ

№ 3 (3)

2022

*Серія: історія та
археологія,
державне
управління,
економіка,
педагогіка,
техніка,
право*

*Громадська наукова організація «Всеукраїнська асамблея
докторів наук з державного управління»
Громадська організація «Асоціація науковців України»
Науковий парк Національного Авіаційного Університету*

у рамках роботи Видавничої групи «Наукові перспективи»

«Актуальні питання у сучасній науці»

*(Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка»,
Серія «Державне управління», Серія «Техніка»,
Серія «Історія та археологія»)*

Випуск № 3(3) 2022

Київ – 2022

*Public Scientific Organization «Ukrainian Assembly of
Doctors of Sciences in Public Administration»
Public Organization «Association of Scientists of Ukraine»
Scientific Park of the National Aviation University*

within the work of the Publishing Group "Scientific Perspectives"

«Current issues in modern science»

*("Pedagogy" Series, "Law" Series, Economy Series,
"Public Administration" Series, "Technology" Series,
"History and Archeology" Series)*

Issue № 3(3) 2022

Kyiv – 2022

«Актуальні питання у сучасній науці (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка», Серія «Історія та археологія»)»: журнал. 2022. № 3(3) 2022. С. 459.

Свідоцтво про державну реєстрацію Серія Серія КВ № 25116-15056Р.

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України 10.10.2022 № 894 журналу присвоєні категорії "Б" із права (спеціальність - 081 Право), економіки (спеціальність - 051 Економіка), педагогіки (спеціальність - 014 Середня освіта) та державного управління (спеціальність - 281 Публічне управління та адміністрування).

Рекомендовано до друку Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 11.11.2022, № 3/11-22).

Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної Академії Наук Азербайджану (Баку, Азербайджан), Міждержавної асоціації інженерів консультантів, громадської організації «Християнська академія педагогічних наук України» та громадської організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання».

Журнал публікує оригінальні дослідницькі та оглядові розвідки з теоретичних та прикладних аспектів державного управління, права, економіки, історії, педагогіки, техніки для їх інтеграції у європейський, світовий науковий простір. Цільова аудиторія: науковці, працівники вищих навчальних закладів та наукових інституцій, здобувачі вищої освіти, а, також фахівці тематики журналу.

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Coperticus (IC), міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible.

Головний редактор: Дачій Олександр Іванович — доктор економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)

Редакційна колегія:

- Балабаса (Дорошенко) Катерина Вікторівна — кандидат технічних наук, доцент кафедри авіаційних двигунів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Бельська Тетяна Валентинівна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри менеджменту Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості (Київ, Україна)
- Будник Вікторія Анатоліївна - кандидат економічних наук, професор, професор кафедри бізнес-логістики та транспортних технологій Державного університету інфраструктури та технологій (Київ, Україна)
- Гбур Зоряна Володимирівна - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шурика (Київ, Україна)
- Дегтяр Олег Андрійович — доктор наук з державного управління, доцент, доцент кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства ім. О. М. Бекетова (Харків, Україна)
- Закієв Іслам Муса-Оган - старший науковий співробітник кафедри підтримання льотної придатності авіаційної техніки Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Заячківська Оксана Василівна - кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та економічної безпеки Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Іванченко Євгенія Вікторівна — кандидат технічних наук, доцент, професор кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Ігнатюк Сергій Ромуальдович - доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри конструкції літальних апаратів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Ільїна Анастасія Олександрівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління і адміністрування Національного торговельно-економічного університету (Київ, Україна)
- Ісайкіна Олена Дмитрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії та документознавства Національного авіаційного університету, член Спілки краєзнавців України (Київ, Україна)
- Кардаш Оксана Любомирівна — кандидат економічних наук, доцент кафедри комп'ютерних технологій та економічної кібернетики Навчально-наукового інституту автоматичної, кібернетики та обчислювальної техніки Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна)

- Карускевич Михайло Віталійович - доктор технічних наук, професор, професор кафедри конструкції літальних апаратів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Катеринчук Іван Степанович - доктор технічних наук, професор кафедри телекомунікаційних та інформаційних систем Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Хмельницький, Україна)
- Кінзерявий Василь Миколайович — кандидат технічних наук, доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Коваленко Валентин Васильович - доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник сектору авторського права та суміжних прав лабораторії авторського права та інформаційних технологій Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України (Київ, Україна)
- Ковтун Владислав Юрійович — кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Комнатний Сергій Олександрович - докторант кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
- Корченко Анна Олександрівна — доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Корченко Олександр Григорович — доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Котельницький Назар Анатолійович - кандидат історичних наук, доцент кафедри права Чернігівського інституту інформації, бізнесу та права Міжнародного науково - технічного університету імені академіка Юрія Бугая, член - кореспондент Центру українських досліджень Інституту Європи РАН (Чернігів, Україна)
- Кошетар Уляна Петрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Кошова Світлана Петрівна — кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри управління охорони здоров'я Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика (Київ, Україна)
- Кравчук Володимир Миколайович — доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Куриш Наталія Костянтинівна – кандидат педагогічних наук, заступник директора з науково-навчальної роботи, Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області (Чернівці, Україна)
- Марушева Олександра Анатоліївна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління та інформаційного менеджменту ПВНЗ Університет Новітніх Технологій (Київ, Україна)
- Маслак Тетяна Петрівна - кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри конструкції літальних апаратів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Матяш Ольга Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- Миргород-Карпова Валерія Валеріївна - кандидат юридичних наук, заступник директора з наукової роботи, старший викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету (Суми, Україна)
- Михайленко Любова Федорівна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- Михальчук Роман Юрійович - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії Рівненського державного гуманітарного університету (Рівне, Україна)
- Мізюк Вікторія Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Ізмаїл, Україна)
- Мірошніченко Валентина Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри психології, педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Хмельницький, Україна)
- Міхальський Томаш — доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща)
- Ніколас Микола Іллів - доктор історичних наук, професор кафедри історії на методику її навчання Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Одеса, Україна)
- Новак-Каляєва Лариса Миколаївна — доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державного управління Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України (Львів, Україна)
- Огієнко Альона Володимирівна - доктор економічних наук, доцент кафедри організації авіаційних робіт та послуг Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Оніщенко Наталія Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, академік НАПрН України, завідувач відділу теорії держави і права Інституту держави і права ім. В.М.Корецького НАН України (Київ, Україна)
- Орлова Наталія Сергіївна — доктор наук з державного управління, професор кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (Харків, Україна)
- Павлов Костянтин Володимирович — доктор економічних наук, професор, професор кафедри аналітичної економіки та природокористування Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (Київ, Україна)
- Павлова Олена Миколаївна - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки, підприємництва та маркетингу Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Палічук Юрій Іванович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри медицини катастроф та військової медицини Буковинського державного медичного університету (Чернівці, Україна)

- Присяжнюк Олексій Миколайович - кандидат історичних наук, доцент кафедри всевітньої історії та методології науки ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
- Робак Ігор Юрійович - доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри суспільних наук Харківського національного медичного університету (Харків, Україна)
- Руденко Юлія Анатоліївна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти ДЗ "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського (Одеса, Україна)
- Сапожников Станіслав Володимирович - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та психології Університету імені Альфреда Нобеля (Дніпро, Україна)
- Сидоренко Вікторія Миколаївна —асистент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Сирник Ярослав - доцент кафедри етнології та культурної антропології Вроцлавського університету (Вроцлав, Польща)
- Січкаренко Галина Геннадіївна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри документознавства та інформаційної діяльності Державного університету телекомунікацій (Київ, Україна)
- Сопілко Ірина Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Відмінник освіти України, Заслужений юрист України, декан юридичного факультету Національного Авіаційного Університету (Київ, Україна)
- Терещенко Юрій Матвійович — доктор технічних наук, професор, лауреат Державної премії в області науки і техніки України, Заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри авіаційних двигунів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Титко Анна Василівна — кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
- Толочко Світлана Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії позашкільної освіти Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України (Київ, Україна)
- Федоренко Владислав Леонідович — доктор юридичних наук, професор, DrHb - доктор хабілітований наук правничих (Польська академія наук), Заслужений юрист України, директор Науково–дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України (Київ, Україна)
- Хитровська Юлія Валентинівна - доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (Київ, Україна)
- Хохлачова Юлія Євгеніївна — кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Чумак Оксана Володимирівна - доктор економічних наук, доцент, науковий співробітник відділу статистики і аналітики вищої освіти Державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики», (Київ, Україна)
- Шандра Наталія Андріївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, Україна)
- Шеремет Інеса Володимирівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри медикобіологічних та валеологічних основ охорони життя і здоров'я Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (Київ, Україна)
- Шологон Лілія Іванівна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри історії Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, Україна)
- Якимчук Олег Феодосійович - керівник групи білінгу Відділу бізнес-систем Департаменту інформаційних технологій ПРАТ «Рівнеобленерго» (Рівне, Україна)
- Якушенко Олександр Сергійович — кандидат технічних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри авіаційних двигунів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)

ЗМІСТ

СЕРІЯ «Державне управління»

Васькович І.М. <i>ТЕОРІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ В ПУБЛІЧНОМУ СЕКТОРІ</i>	12
Гоцул І.Є. <i>НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ</i>	23
Краско І.А. <i>АНАЛІЗ СТАНУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ НА РИНКУ ПРАЦІ ТА ВПЛИВУ НА ЇХ ЯКІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ, ЯКІ НАДАЮТЬ ПОСЛУГИ З ПОСЕРЕДНИЦТВА У ПРАЦЕВЛАШТУВАННІ</i>	34
Лукашевський Ю.О. <i>НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ УЧАСТІ МЕШКАНЦІВ У МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ</i>	51
Майстренко К.М. <i>ОСОБЛИВОСТІ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ</i>	62
Марущак В.П. <i>ТЕОРІЯ СТРАТЕГІЙ ДЕЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ</i>	72
Олійник Н.В. <i>ЗАСТОСУВАННЯ ГЕНДЕРНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ ТА АНАЛІЗ ЙОГО ВПЛИВУ НА ЛІДЕРСЬКІ КОМПЕТЕНЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ</i>	85

Прокопенко Т.П. 99
*ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ НЕГАТИВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ
ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО
РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ*

Прокопчук І.І. 113
*ПОЛІТИЧНИЙ КОНФОРМІЗМ В УМОВАХ ДЕМОКРАТІЇ:
ПЕРЕДБАЧЕННЯ АЛЕКСІСА ДЕ ТОКВІЛЯ*

СЕРІЯ «Економіка»

Вареник І.В., Пригара І.О. 125
*ОПТИМІЗАЦІЯ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО РАХІВНИЦТВА В
УКРАЇНІ*

Гейко Л.М., Лабунська О.Б. 133
*НАУКОВІ ДОСЯГНЕННЯ ПІВДЕННИХ ОБЛАСТЕЙ УКРАЇНИ ТА
ЇХ РОЛЬ У ПОВОСННОМУ ВІДРОДЖЕННІ РЕГІОНІВ*

Дугієнко Н.О., Малиновська Є.Ю. 147
СУЧАСНИЙ СТАН РИНКУ ЗЕМЛІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Кватернюк А.О. 156
*ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ*

СЕРІЯ «Право»

Будь О.А. 162
*ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕДУР
В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ*

Булукув О.Ю. 172
ТАКТИЧНИЙ РИЗИК ПРИ ПРИЙНЯТТІ ТАКТИЧНИХ РІШЕНЬ

Глобенко Г.І., Степанюк Д.Р. 184
*СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКОК КРИМІНАЛІСТИЧНОГО
ДНК-АНАЛІЗУ*

Задихайло Д.Д., Блинова Д.В., Лепілова В.В. <i>СУСПІЛЬНІ ВІДНОСИНИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ВПЛИВОМ</i> <i>КРИПТОВАЛЮТНОГО МАЙНІНГУ НА ДОВКІЛЛЯ (ЕКОЛОГО-</i> <i>ПРАВОВИЙ АСПЕКТ)</i>	199
Зіноватна І.В., Зіноватний В.В. <i>ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ В ІТ-СФЕРІ</i>	212
Іванюра І.С., Шевченко Д.В., Зінченко А.В. <i>«ДЕФЦИТ ДЕМОКРАТІЇ» У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ:</i> <i>ЧИННИКИ ВИНИКНЕННЯ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ</i>	226
Кочеванова Ж.І. <i>ЕВОЛЮЦІЯ РОЗВИТКУ ВІДНОСИН УКРАЇНИ ТА</i> <i>ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ</i>	238
Ратушна Б.П. <i>ПРАВО НА СУДОВИЙ ЗАХИСТ ТА ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЯ</i> <i>СУБ'ЄКТАМИ АГРОБІЗНЕСУ В УКРАЇНІ</i>	252
Шевченко Т.В. <i>ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ</i> <i>ПОЛІЦЕЙСЬКОГО В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ</i>	264

СЕРІЯ «Педагогіка»

Бурчак С.О., Бурчак Л.В. <i>ОЦІНЮВАННЯ РІВНІВ РОЗВИТКУ ТВОРЧОСТІ МАЙБУТНІХ</i> <i>ПЕДАГОГІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ</i>	274
Варнавська І.В. <i>УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ</i> <i>ПЕДАГОГА</i>	286
Винничук Р.О. <i>ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ В</i> <i>ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ</i>	296

УДК 378:37.013.2

[https://doi.org/10.52058/2786-6300-2022-3\(3\)-286-295](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2022-3(3)-286-295)

Варнавська Інна В'ячеславівна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри професійної освіти, Херсонський державний аграрно-економічний університет, просп. Університетський, 5/2, м. Кропивницький, 25000, тел.: (099) 489-06-20, <https://orcid.org/0000-0002-3061-0665>

УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА

Анотація. Розглянуто технології поетапного формування професійної компетентності педагога в освітньому процесі закладу вищої освіти, яке було б неповним без важливого компонента, а саме координації роботи викладачів педагогічних дисциплін, що ґрунтується на знанні особливостей навчально-пізнавальної діяльності здобувача під час різних організаційних форм навчання, на підставі яких складено пам'ятку педагогові та пам'ятка студентові.

Наголошено, що викладачі непедагогічних дисциплін звертали увагу на низку позитивних змін як у розвитку кожного студента, так і колективу в цілому: сприятливий мікроклімат, атмосфера взаємодопомоги та взаємопідтримки, відсутність проблем з дисципліною, активна участь усіх студентів в обговореннях, володіння технікою виступів перед аудиторією, підвищення активності та ініціативності у студентів.

Доведено, що найважливішим засобом формування професійної компетентності викладача в освітньому процесі вишу є проходження педагогічної практики. Значимість цього етапу для особистості студента полягає у перевірці рівня сформованості власної професійно-педагогічної компетентності у реальних умовах самостійної педагогічної діяльності. Ці умови, як показує практика, дуже часто далекі від ідеальних, очікуваних, тому в подоланні складнощів, труднощів, в ефективній дії в нестандартних ситуаціях і виявляється професійна компетентність педагога, що представляє складну особистісну освіту та відрізняє одного студента від іншого. На цьому етапі студенти починають усвідомлювати, що розв'язання різного рівня педагогічних завдань потребує значного потенціалу від педагога, всього того, що становить основу його професійної компетентності: знання, вміння, навички і досвід.

Зазначено, що на активно-діяльнісному етапі технології формування професійної компетентності педагога з метою реалізації першої умови в освітньому процесі вишу створювалися умови, наближені до реальних, спрямовані на формування умінь студентів у процесі освоєння педагогічної

діяльності знаходити розв'язання нових завдань, професійних ситуацій, ефективно діяти у нестандартних умовах. На творчо-перетворювальному етапі, що супроводжується виходом студентів на практику, виявлялися їх вміння планувати, організовувати свою діяльність, спілкуватися, конструктивно вирішувати різні педагогічні ситуації.

Ключові слова: професійна компетентність, викладач, освітнє середовище, модульне навчання, заклади вищої освіти

Varnavska Inna Vyacheslavivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Vocational Education Department of Kherson State Agrarian and Economic University, University Ave., 5/2., Kropyvnytskyi, 25000, tel.: (099) 489-06-20, <https://orcid.org/0000-0002-3061-0665>

CONDITIONS FOR FORMATION OF THE PROFESSIONAL COMPETENCE OF A TEACHER

Abstract. The technology of the step-by-step formation of a teacher's professional competence in the educational process of a higher education institution is considered, which would be incomplete without an important component, namely, the coordination of the work of teachers of pedagogical disciplines, which is based on knowledge of the peculiarities of the student's educational and cognitive activity during various organizational forms of education, based on which a note to the teacher and a note to the student were made.

It was analyzed that the teachers of non-pedagogical disciplines paid attention to a number of positive changes both in the development of each student and the team as a whole: a favorable microclimate, an atmosphere of mutual help and mutual support, the absence of problems with discipline, active participation of all students in discussions, mastery of the technique of speaking in front of an audience, increasing student activity and initiative.

It has been proven that the most important means of forming a teacher's professional competence in the higher educational process is the passing of pedagogical practice. The significance of this stage for the student's personality consists in checking the level of formation of one's own professional and pedagogical competence in the real conditions of independent pedagogical activity. As practice shows, these conditions are very often far from ideal, expected, therefore, in overcoming difficulties and difficulties, in effective action in non-standard situations, the professional competence of the teacher is revealed, which represents a complex personal education and distinguishes one student from another. At this stage, students begin to realize that the solution of different levels of pedagogical tasks requires

significant potential from the teacher, all that constitutes the basis of his professional competence: knowledge, skills, skills and experience.

It is noted that at the active-activity stage of the technology for the formation of the teacher's professional competence, in order to implement the first condition in the educational process of the higher education institution, conditions close to real ones were created, aimed at the formation of students' skills in the process of mastering pedagogical activities, to find solutions to new tasks, professional situations, effectively to act in non-standard conditions. At the creative and transformative stage, which is accompanied by the students' entry into practice, their ability to plan, organize their activities, communicate, and constructively solve various pedagogical situations was revealed.

Keywords: professional competence, teacher, educational environment, modular training, institutions of higher education

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві стає усе більш актуальною проблема розробки такої системи професійної підготовки, яка б сприяла розвитку мислення здобувачів, здатності адаптуватися до професійного середовища, забезпечуючи в результаті конкурентоспроможність випускників на ринку праці.

Тому стан освітнього процесу потребує вирішення актуальних, нагальних завдань. По-перше, він має бути спрямований на розвиток професійної компетентності на основі використання сучасних інформаційних засобів; по-друге, для формування професійної компетентності майбутніх випускників вишу необхідне коригування навчальних програм; по-третє, інтенсифікація та індивідуалізація процесу навчання із використання новітніх технологій повинні зачепити кожен дисципліну; по-четверте, актуалізується процес розробки методики діагностики індивідуальних відмінностей здобувачів для створення психологічно комфортного освітнього середовища. Тому, аналіз і систематизація основних понять «професійної компетентності» як набутої якості особистості, яка визначається рівнем сформованості у студентів і професійних компетенцій, що й забезпечує надалі випускнику вищої освітньої установи затребуваність на ринку праці, соціальну адаптацію у суспільстві, самореалізацію, самодостатність, є важливим аспектом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливі чинники формування та розвитку професійних компетенцій розглянуті раніше в роботах значної кількості авторів (О.С.Віханський, В.М.Глумаков, І.А.Зимня, Ю.А.Ципкін, С.Є.Шишов, Г.В.Щокін та ін), де можна помітити, що сучасне суспільство висуває до випускників вишів нові вимоги. Професійна компетенція, що найтісніше інтегрована з технологіями обробки великих обсягів інформації, задає нові умови підготовки молодих фахівців – наявність необхідних знань,

умінь та навичок по роботі з сучасними інформаційними системами і технологіями.

Мета статті – дослідження особливостей і механізмів формування професійної компетентності педагога та визначення ролі інформаційних технологій у формуванні професійної компетенції викладача вишу.

Виклад основного матеріалу. Позитивно зарекомендував себе у процесі роботи над формуванням професійної компетентності педагога в освітньому процесі вишу, термінологічний підхід як нове явище у педагогіці, яке частково пов'язане з використанням можливостей інтерактивних технологій у навчанні. Сутність цього методу полягає в тому, що аналіз розуміння здобувачами педагогічних явищ проводився на базі їх трактування основних педагогічних понять, спеціального лексичного запасу опитуваних, оскільки нерозвинений словник тієї чи тієї галузі науки означає її невивченість. Наприклад, після ознайомлення з поняттям «професійна компетентність», студентам пропонувалося оцінити рівень розробленості цієї наукової проблеми за такими показниками: за кількістю базових і периферійних понять; розробленості наукових визначень кожного з понять у формі розгорнутих варіантів і дефініцій; за кількістю видів аналізованої категорії; за наявністю термінів у словники та енциклопедії.

Робота у зазначеному напрямі у процесі технології поетапного формування професійної компетентності педагога містила укладання педагогічних словників із вивчених тем, підготовку карток із назвами категорій та їх дефініціями, поповнення «Портфолію» здобувача, використання мережі Internet для аналізу термінів тощо.

З метою створення креативного середовища для формування професійної компетентності викладача в освітньому процесі вишу в дослідно-експериментальній роботі (як при традиційних, так і при нетрадиційних формах роботи) використовувалися елементи модульного навчання, що дозволяють активізувати навчально-пізнавальну діяльність студентів за рахунок певного структурування матеріалу, з одного боку, і основі власних форм звітності кожному за модуля, з іншого.

Модуль – це цільовий функціональний вузол, в якому об'єднано навчальний зміст і технологія оволодіння ним, тобто блок певних теоретичних знань, умінь та навичок їх застосування і передбачає кілька форм звітності на вибір студента: це може бути контрольна робота з вивченої теми, творча робота, співбесіда, тестування, участь у «круглому столі», укладання словника базових понять, традиційна форма відповіді квитками тощо.

Був використаний модуль «Загальні аспекти педагогіки», в якому у стислому вигляді з питаннями щодо кожного розділу були представлені такі теми: «Предмет та основні категорії педагогіки», «Методологія і методи

педагогічних досліджень», «Освітня система України», «Педагогічний процес», «Закономірності та принципи цілісного педагогічного процесу» тощо. З кожної теми здобувачі вели термінологічний словник, який відбиває сутність тієї чи тієї категорії; виконували завдання для самостійної роботи (назвати і надати стислу характеристику рівнів загальної і професійної освіти; порівняти категорії «педагогічний процес», «навчально-виховний процес» тощо); відповідали питання для самоконтролю.

Ці теми модуля відображають зміст, форми і методи навчання, а також заплановані результати. Межі модуля визначаються компетентністю студента, тобто сукупністю теоретичних знань і практичних умінь та навичок, які він має продемонструвати після закінчення вивчення модуля. Перевагами використання елементів модульного навчання у дослідженні стали: активність і відносна самостійність студентів, порційність та логічна послідовність навчального матеріалу, систематичний контроль з подальшою корекцією, індивідуальний темп засвоєння матеріалу.

Модульне навчання, що забезпечує гнучкість навчання, пристосування до індивідуальних потреб особистості та рівня її базової компетентності засноване насамперед на самостійній роботі студента. При цьому механізмами реалізації цього виду навчання на практиці є проблемний підхід та індивідуальний темп навчання.

Створення креативного середовища на заняттях також передбачало розвиток у студентів умінь пошуку різноманітних шляхів досягнення мети, умінь використовувати метафори та аналогії для творчого пошуку, встановлення нових асоціацій і зв'язків, розвиток сприйнятливості, широти та насиченості сприйняття навколишнього світу. Досягнення поставлених завдань у найбільшому сприяв пошук рішень у нестандартних ситуаціях.

У процесі дослідно-експериментальної роботи з формування професійної компетентності педагога використовувалася навчально-дослідницька і науково-дослідна робота студентів, що передбачає не тільки пошук знань з конкретної наукової проблеми, а й власний погляд на цю проблему.

В групах здобувачів як проблему дослідження було визначено тему «Освіта як суспільне явище та педагогічний процес». Студенти готували оригінальні проекти в межах запропонованої теми: «Кредитна система (система залікових одиниць) у практиці вищої школи», «Особливості освіти Півдня України», «Освітні стандарти у контексті навчання», «Генеза освіти як соціального явища» тощо.

Підготовка на такі цікаві теми дозволила провести «круглий стіл», в організації та проведенні якого виявили бажання брати участь усі студенти. За результатами «круглого столу» можна зробити такі висновки: активність та

інтерес, навіть невеликий групи «заряджає» інших студентів за умови володіння ораторів технікою роботи з аудиторією та врахування інтересів і потреб студентського колективу; науково-дослідна діяльність здобувачів, спирається на вивчення та аналіз теоретичного матеріалу та підкріплення його практичною значимістю, виступає на вишівському етапі навчання одним із шляхів оволодіння педагогічними знаннями, вміннями і навичками їх застосування.

Опис технології поетапного формування професійної компетентності педагога в освітньому процесі закладу вищої освіти було б неповним без важливого компонента – координації роботи викладачів педагогічних дисциплін, що ґрунтується на знанні особливостей навчально-пізнавальної діяльності здобувача під час різних організаційних форм навчання, на підставі яких складено пам'ятку педагогові та пам'ятка студентові.

Викладачі непедагогічних дисциплін звертали увагу на низку позитивних змін як у розвитку кожного студента, так і колективу в цілому: сприятливий мікроклімат, атмосфера взаємодопомоги та взаємопідтримки, відсутність проблем з дисципліною, активна участь усіх студентів в обговореннях, володіння технікою виступів перед аудиторією, підвищення активності та ініціативності у студентів.

Найважливішим засобом формування професійної компетентності викладача в освітньому процесі вишу є проходження педагогічної практики. Значимість цього етапу для особистості студента полягає у перевірці рівня сформованості власної професійно-педагогічної компетентності у реальних умовах самостійної педагогічної діяльності. Ці умови, як показує практика, дуже часто далекі від ідеальних, очікуваних, але саме у подоланні складнощів, труднощів, в ефективній дії в нестандартних ситуаціях і виявляється професійна компетентність педагога, що представляє складну особистісну освіту та відрізняє одного студента від іншого. На зазначеному етапі студенти починають усвідомлювати, що розв'язання різного класу педагогічних завдань потребує величезного потенціалу від педагога, всього того, що становить основу його професійної компетентності: знання, вміння, навички і досвід. Останнє, недостатнє ланка, студенти набувають у процесі проходження педагогічної практики, тому основна мета формування професійної компетентності викладача може бути досягнуто на цьому етапі.

Таким чином, технологія поетапного формування професійної компетентності педагога в освітньому процесі вишу, заснована на реалізації педагогічних умов (орієнтації на суб'єктність особистості, здатної до самоідентифікації і самоактуалізації; створення креативного середовища; спонукання до рефлексивної діяльності; діалогізації освітнього процесу) є

поступовим ускладненням основних завдань навчання, а також розширення арсеналу використовуваних методів і форм активної організації навчання.

Аналіз проведеної роботи показав, що усвідомлення і прийняття проблеми професійної компетентності викладача з перших днів навчання у виші, прагнення творчості, висока потреба у пізнанні, позитивна мотивація вибору професії сприяє самоактуалізації і самоідентифікації особистості. При цьому важливе значення має впевненість як власні знання, уміння і навички; суб'єктивна оцінка своїх можливостей, відкритість нового, прагнення навчатися.

Ефективність самоактуалізації особистості залежить від ефективності дидактичного процесу, що визначається адекватним вибором організаційних форм, методів та засобів навчання. Особлива роль у цьому контексті відводиться технологіям активізації та інтенсифікації діяльності студентів, активним методам навчання, що мають важливий розвиваючий ефект, серед яких дискусійні методи (групові дискусії, аналіз педагогічних ситуацій, вирішення педагогічних завдань та вправ, круглі столи) та ігрові методи (рольові ігри, ділові та педагогічні ігри, поведінковий тренінг, ігрове моделювання). Перераховані активні методи навчання сприяють самоактуалізації особистості студента за рахунок активізації пізнавальної діяльності та мисленнєвої активності, розвитку творчого мислення студентів.

Водночас під час нашої роботи було зроблено висновок: активні методи навчання, якщо вони відображають суть майбутньої професії, формують основу професійної компетентності викладача у студентів в освітньому процесі вишу, оскільки створюють умови для відпрацювання студентами професійних навичок в умовах, наближених до ідеальним.

Важливо відзначити, що основу технології поетапного формування професійної компетентності в освітньому процесі вишу становлять:

- освітні технології із спрямованістю на розвиток творчих якостей особистості: інтегративні технології, соціально-виховні технології, технології виховання суб'єктної соціальної активності студента;
- педагогічні технології на основі гуманно-особистісної орієнтації педагогічного процесу;
- технології на основі активізації та інтенсифікації діяльності студентів (активні методи навчання): проблемне навчання (частково-пошуковий метод, технологія навчального дослідження, дослідні ігри), технології проектного навчання, інтерактивні технології (технологія проведення дискусій, диспутів);
- ігрові технології: педагогічні ігри, рольові та ділові ігри;
- технології індивідуалізованого навчання: проектний метод;
- технології інтеграції в освіті: інтегративні форми навчання (семінар-практикум, лекція-практикум, лекція-діалог) .

Ці технології, спрямовані на формування професійної компетентності педагога у процесі навчально-пізнавальної, практичної, дослідницької та евристичної діяльності, тісно пов'язані з технологіями педагогічної взаємодії (створення ситуації успіху, оціночної діяльності, встановлення контакту з групою та ін.) Рівень необхідних формування професійної компетентності викладача знань, умінь і навиків кожному етапі навчання постійно змінюється, як і їх зміст. Відбувається поступове ускладнення та розвиток кожного вміння, зміна та розширення його обсягу, перехід від репродуктивної до частково-пошукової, проблемної, дослідницької та творчої (креативної) діяльності, що відображає сутність технології поетапного формування професійної компетентності педагога в освітньому процесі вишу.

Під час дослідження кожний етап технології формування професійної компетентності викладача набував якісно нового характеру: на адаптаційно-репродуктивному етапі з метою орієнтації на суб'єктність особистості, здатної до самоактуалізації і самоідентифікації здійснювалося залучення студентів до навчально-пізнавальної діяльності з урахуванням їх інтересів і здібностей (пропонувалися різні теми рефератів і доповідей). Це сприяло формуванню і розвитку умінь студентів виконувати всі види і форми навчально-пізнавальної діяльності (слухати і конспектувати лекції, опрацьовувати літературу, виступати перед аудиторією, вести суперечку, давати аналітичну оцінку явищам і ситуаціям тощо), що стало суттєвим показником студента як суб'єкта навчальної діяльності у освітньому процесі вишу. На активно-діяльнісному етапі технології формування професійної компетентності педагога з метою реалізації першої умови в освітньому процесі вишу створювалися умови, наближені до реальних, спрямовані на формування умінь студентів у процесі освоєння педагогічної діяльності знаходити розв'язання нових завдань, професійних ситуацій, ефективно діяти у нестандартних умовах, які визначають появу низки протиріч, які у ролі рушійних сил розвитку особистості майбутнього вчителя. І, нарешті, на творчо-перетворювальному етапі, що супроводжується виходом студентів на практику, виявлялися їх вміння планувати, організовувати свою діяльність, спілкуватися, конструктивно вирішувати різні педагогічні ситуації, тобто ступінь самоактуалізації та самоідентифікації особистості як суб'єкта професійно-педагогічної діяльності.

При цьому важливою умовою успішного формування професійної компетентності є спонукання до рефлексивної діяльності з метою реалізації якого студентам з перших днів навчання у закладі вищої освіти було запропоновано вести «Портфоліо», значення якого полягало у розвитку рефлексивних умінь, спрямованих на свідомий контроль результатів навчально-пізнавальної діяльності та рівня власного професійного розвитку.

Особлива увага на всіх етапах технології формування професійної компетентності педагога приділялася суб'єктивній оцінці особистісних досягнень, а також вмінню студентів адекватно оцінювати продуктивність діяльності всіх суб'єктів освітнього процесу вишу. Слід зазначити, що розвиток рефлексивних умінь студентів проходило поступально: якщо на адаптаційно-репродуктивному етапі студенти оцінювали змістовність виступів однокурсників, то на активно-діяльнісному етапі вони аналізували змістовність виступу, педагогічну техніку промовця, ступінь представленості власної точки зору. На творчо-перетворювальному етапі студенти прагнули співвіднести матеріал, що вивчається, з власним життєвим і професійно-педагогічним досвідом, аналізуючи різні аспекти тієї чи іншої педагогічної проблеми.

Діалогізація освітнього процесу також характеризувалася переходом від діалогу із собою (ведення «Портфоліо» студента, педагогічних щоденників) до діалогу з іншими суб'єктами освітнього процесу вишу на основі поступового формування готовності до діалогу. На кожному етапі технології формування професійної компетентності вчителя створювалися умови для діалогічної взаємодії суб'єктів освітнього процесу за рахунок навчання студентів правилам ведення бесіди, диспуту, дискусії та їх подальшого практичного відпрацювання.

При цьому важливим компонентом технології є моніторинг формування аналізованого феномену, що передбачає діагностику та результат продуктивності зазначеного процесу.

Висновки. Створення креативного середовища в освітньому процесі вишу на всіх етапах технології формування професійної компетентності педагога ґрунтувалося на відносинах взаєморозуміння, взаємопідтримки, відсутності конфліктів. Посилення креативного середовища здійснювалося за можливості залучення студентів у науково-дослідницьку діяльність, орієнтацію для проведення експериментальної роботи у шкільництві, що було спрямовано досягнення студентами високого рівня творчої активності та пізнавальної самостійності, незалежності, оволодіння творчими вміннями і навичками. Для посилення мотивації діяльності, активізації творчих здібностей студентів і стимулювання самостійності у прийнятті рішень нами використовувалися такі педагогічні технології активного навчання: колективної і групової взаємодії (дискусії, технологія взаємонавчання, робота у групах змінного складу), технології імітаційного моделювання основних рис реальної діяльності професіонала (рольові, ділові ігри, проектування, аналіз педагогічних ситуацій, вирішення різноманітних педагогічних завдань), технології трансформації контексту професійної ситуації у контекст життєвої та навчальної ситуації студента (створення у навчальному процесі реальних ситуацій – аналогів практичної педагогічної діяльності). Застосування

активних і проблемних методів навчання дозволило сформувати у студентів установку на самостійне відкриття нового знання, посилюючи при цьому віру у власні креативні здібності.

Література:

1. Варнавська І.В. Використання інтерактивних освітніх технологій як аспект підвищення професійної компетентності студентів. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)* 2022. № 2(7) 2022. С. 187-200.

2. Гриньова В. М. Професійна компетентність викладача вищого навчального закладу як результат сформованості його педагогічної культури. *Вісник Дніпропетровського ун-ту економіки та права ім. А. Нобеля. Серія: Педагогіка і психологія.* 2011. № 1 (1). С. 14-22.

3. Петрук В. А. Теоретико-методичні засади формування професійної компетентності майбутніх фахівців технічних спеціальностей у процесі вивчення фундаментальних дисциплін : моног. Вінниця : УНІВЕРСУМ–Вінниця, 2006. 292 с.

References:

1. Varnavs'ka, I.V. (2022). Vykorystannya interaktyvnykh osvitnikh tekhnolohiy yak aspekt pidvyshchennya profesiynoyi kompetenosti studentiv [The use of interactive educational technologies as an aspect of improving students' professional competence]. *Perspektyvy ta innovatsiyi nauky (Seriya «Pedagogika», Seriya «Psykhologhiya», Seriya «Medytsyna»)* Perspectives and innovations of science ("Pedagogy" Series, "Psychology" Series, "Medicine" Series)", № 2(7), 187-200 [in Ukrainian].

2. Hryn'ova, V.M. (2011). Profesiyna kompetentnist' vykladacha vyshchoho navchal'noho zakladu yak rezul'tat sformovanosti yoho pedahohichnoyi kul'tury [Professional competence of a teacher of a higher educational institution as a result of the formation of his pedagogical culture]. *Visnyk Dnipropetrovs'koho un-tu ekonomiky ta prava im. A. Nobelya. Seriya: Pedagogika i psykhologhiya – Bulletin of the Dnipropetrovsk University of Economics and Law named after A. Nobel. Series: Pedagogy and psychology,* № 1 (1), 14-22 [in Ukrainian].

3. Petruk V.A. (2006) Teoretyko-metodychni zasady formuvannya profesiynoyi kompetentnosti maybutnikh fakhivtsiv tekhnichnykh spetsial'nostey u protsesi vyvchennya fundamental'nykh dystsyplin [Theoretical and methodological foundations of the formation of professional competence of future specialists in technical specialties in the process of studying fundamental disciplines]: monoh. Vinnytsya : UNIVERSUM–Vinnytsya, 2006. 292 [in Ukrainian].